

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

А. О. Даценко, студентка групи М.м-71

Опанасюк Ю.А., к.е.н.

Сумський державний університет

У статті проведено аналіз основних методик оцінювання виробничих ресурсів промислового підприємства та розроблено механізм виявлення резервів на основі такої оцінки.

Ключові слова: виробничі ресурси, основні фонди, оборотні засоби, трудові ресурси, фондоємність, фондовіддача, інтегральний показник ефективності.

Сьогодні для успішного функціонування підприємства на ринку методична оцінка ефективності використання його виробничих ресурсів є об'єктивною необхідністю, яка дає можливість виявити сильні та слабкі місця підприємства, удосконалити його потужності та виявити приховані потенційні можливості.

Основним завданням роботи є аналіз теоретичних та науково-методичних особливостей оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів промислового підприємства.

Питанням оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів присвячені наукові роботи багатьох учених. Однак, узагальнюючої методики оцінювання не існує. Так, проблеми оцінки ефективності використання основних засобів досліджували такі вчені : С.Ф. Покропивний [1], М.Д. Білик [2], В.О. Подольська, О.В. Яріш [3], Н.М. Бондар [4] та інші. Дослідженням ефективності використання оборотних фондів займалися такі вчені, як: В.Т. Андрійчук [5], Г.Ф. Білоусенко [6], Р. Бейлі [7], І.О. Бланк [8], Ю. Брігхем [9], М.В. Грилчина [10], Л.А. Демчук [11], Я.Н. Кагнер [12] та інші. Питаннями оцінки ефективності використання трудових ресурсів займалися: Л.П. Владімірова [13], Т.Ю. Базаров [14], І.І. Мазур, В.Д. Шапіто [15].

Діяльність будь-якого підприємства передбачає використання виробничих ресурсів. Під «виробничими ресурсами» розуміють усі природні, людські і вироблені людиною ресурси, котрі використовуються для виробництва товарів і послуг.

Виробничі ресурси підприємства включають в себе такі складові елементи(рис. 1): основні фонди; оборотні засоби; трудові ресурси.

При оцінці ефективності використання виробничих ресурсів, важливо охопити ті показники, які дозволять отримати найбільш достовірну оцінку. Для цього розглянемо

декілька методик оцінки використання основних і оборотних фондів та трудового потенціалу.

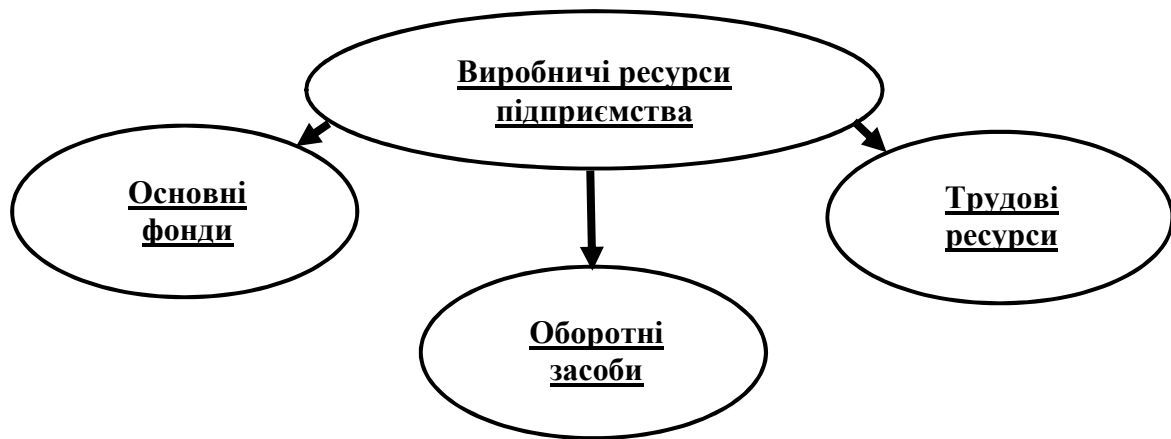

Рисунок 1 – Склад виробничих ресурсів підприємства

В роботі було проаналізовано основні методики оцінювання складових виробничих ресурсів та обрано перелік показників, що представлений в табл. 1.

Структуру оцінки ефективності використання виробничих ресурсів за обраною методикою можна представити у декілька етапів: оцінка ефективності використання основних фондів; оцінка ефективності використання оборотних фондів; оцінка ефективності використання трудових ресурсів; виявити вузькі місця та резерви.

Основне завдання оцінки: визначити наскільки ефективно використовуються виробничих ресурсів підприємства та виявлення резервів їх використання.

Таблиця 1 – Методика оцінки ефективності використання виробничих ресурсів

Показник	Формула розрахунку	Пояснення	Норматив
Основні фонди			
1) фондоємність, Фм;	$\Phi_m = \frac{\Phi_{oc}}{B_p}$	- Фос – основні фонди виробничого призначення; - Вп – вартість виробленої продукції; - Чс – середньооблікова чисельність працюючих; - Фз – залишкова вартість основних засобів; - Мв – вартість майна підприємства; - Зо – сума зносу основних виробничих засобів;	Зменшення
2) фондовіддача, Фвід;	$\Phi_{vid} = \frac{B_p}{\Phi_{oc}}$		Збільшення
3) фондоозброєність, Фоз;	$\Phi_{oz} = \frac{\Phi_{oc}}{Чс}$		Збільшення
4) коефіцієнт реальної вартості, Крв;	$K_{rv} = \frac{\Phi_z}{M_v}$		>0,2;0,3
5) коефіцієнт зносу, Кз;	$K_z = \frac{Z_o}{\Phi_{oc}}$		Зменшення; <0,5
6) коефіцієнт вибуття, Квиб;	$K_{vib} = \frac{\Phi_{viv}}{\Phi_{oc}}$		Зменшення; > 0,1
7) коефіцієнт оновлення, Кон;	$K_{on} = \frac{\Phi_{vv}}{\Phi_{oc}}$		Збільшення; > 0,1
8) коефіцієнт придатності, Кпр;	$K_{pr} = 1 - K_z$		Збільшення; >0,5
9) рентабельність, Рос.	$P_{oc} = \frac{\Pi}{\Phi_{oc}} * 100\%$		≥20%

Продовження табл. 1

Оборотні засоби			
1) тривалість одного обороту, Т _{об} ;	$T_{об} = \frac{\Phi_{об} * T}{РП}$	- Фоб – середні залишки нормованих оборотних коштів; - Т – тривалість періоду за який обчислюється обертання(360 днів); - РП – обсяг реалізованої продукції; - П - прибуток; - Т_{об0}, Т_{об1} – тривалість одного обороту за попередній та розрахунковий період; - М – матеріальні витрати; - Зп – поточні зобов’язання; - Зк – кредиторська заборгованість; - Зд – дебіторська заборгованість.	Зменшення
2) коефіцієнт завантаження, К _{зав} ;	$K_{зав} = \frac{\Phi_{об}}{РП}$		Зменшення
3) коефіцієнт оборотності, К _{об} ;	$K_{об} = \frac{РП}{\Phi_{об}}$		Збільшення
4) коефіцієнт прибутковості, К _{приб} ;	$K_{приб} = \frac{П}{\Phi_{об}}$		Збільшення
5) сума вивільнення оборотних активів за рахунок прискорення оборотності, Ф _{об.вив} ;	$\Phi_{об.вив} = \frac{РП * (T_{об.0} - T_{об.1})}{T}$		Збільшення
6) матеріаломісткість, М _м ;	$M_m = \frac{М}{РП}$		Зниження
7) ступінь забезпеченості підприємства власними оборотними засобами, К _{заб} ;	$K_{заб} = \frac{\Phi_{об} - Зп}{\Phi_{об}}$		Збільшення; >0,1
8) співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, С _{к/д} ;	$C_{\frac{д}{к}} = \frac{З_д}{З_к} * 100\%$		>100%
9) рентабельність, Р _{об} .	$P_{об} = \frac{П}{\Phi_{об}} * 100\%$		≥20%
Трудовий потенціал			
1) виробіток, В;	$V = \frac{ТП}{Ч_с}$	- ТП – обсяг товарної продукції; - Чс – середньооблікова чисельність персоналу; - ППп – планова продуктивність праці; - ППб – базова продуктивність праці; - Т₀, Т₁ – тривалість попереднього і базового періоду; - Ффакт – фактично відпрацьований час; - Феф – ефективний фонд часу; - ФОП – фонд оплати праці; - РП – обсяг реалізованої продукції; П – прибуток.	Збільшення
2) трудомісткість, Т;	$T = \frac{\Phi_{факт}}{ТП}$		Зменшення
3) темп приросту продуктивності праці, ΔІ _{пп} ;	$\Delta I_{пп} = \frac{ПП_п}{ПП_б} * 100\% - 100\%$		Збільшення
4) темп зростання продуктивності праці, І _{пп} ;	$I_{пп} = \frac{ПП_п}{ПП_б}$		Збільшення
5) економія живої праці, Е;	$E = \frac{T_0 - T_1}{T_0 - T_1}$		Збільшення
6) відносна економія чисельності працівників, Е _в ;	$E_v = \frac{T_0 - T_1}{T_1}$		Збільшення
7) ефективність використання робочої сил, Е _{рс} ;	$E_{рс} = \frac{\Phi_{факт}}{\Phi_{еф}} * 100\%$		Збільшення
8) зарплатомісткість, З _м ;	$Z_m = \frac{ФОП}{РП}$		За планом підприємства
9) рентабельність персоналу, Р _п .	$P_p = \frac{П}{ФОП} * 100\%$		≥20%

Для узагальненої оцінки ефективності використання виробничих ресурсів запропонуємо методику: після розрахунку значень показників ефективності за декілька років необхідно їх проаналізувати; для оцінки показників створюємо таблицю в якій проставляємо бали, де враховуємо всі показники за один рік, якщо показник має нормативне значення, то ставимо 1 бал, якщо значення не задовольняє норматив, то ставимо 0; далі по кожному рядку

підраховуємо кількість балів та підсумовуємо їх по всім рядкам; наступним кроком оцінюємо ефективність діяльності за один рік за формулою 1:

$$E_i = \frac{\sum p}{M} * 100\%, \quad (1)$$

де E_i – інтегральна ефективність; p – значення показника; M – максимальна кількість балів.

Таким чином, основним завданням менеджменту, щодо ефективності використання виробничих ресурсів підприємства, є виявлення резервів для їх підвищення та основних напрямків покращення ефективності їх використання. Для цього необхідно виявити проблемне місце та спрямувати зусилля та ресурси на вирішення проблеми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: структурно-логічний навчальний посібник / За ред. Покропивного С.Ф. – К.: КНЕУ, 2001. – 457 с.
2. Білик М. Д., Фінансовий аналіз: Навч. Посіб / Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. - К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
3. Подольська В.О., Фінансовий аналіз: Навчальний посібник/ Подольська В.О., Яріш О.В. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 488 с.
4. Макаровська Т. П. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Макаровська Т. П., Бондар Н. М. К.: МАУП, 2003. 304 с.:
5. Економіка аграрних підприємств. Андрійчук В. Г. Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
6. Белоусенко Г.Ф. Финансовое хозяйство колхоза. – М.: Финансы, 1973. – 200 с.
7. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финан#сов: Пер. с англ. — М.: Олимп — Бизнес, 1997. — 1120 с.
8. Бланк И.А. Управление формированием капитала. — К.: Ника#центр#Эльга, 2000. — 508 с.
9. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: підручник / Є.Ф. Брігхем; пер. з англ. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
10. Гридчина М. В. Г83. Финансовый менеджмент: Курс лекций. — 3-е изд., стереотип. — К.: МАУП, 2004. — 160 с.
11. Формування та ефективне використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Л.А. Демчук ; Ін-т аграр. економіки УААН. — К., 2001. — 19 с.
12. Кагнер, Я.Н. Производственные фонды сельскохозяйственных предприятий /Я.Н. Кагнер.- Киров, 1969. 282с.
13. Экономика труда : Учеб. пособие : [Для студентов экон. вузов] / Л.П. Владимирова ; Изд. дом "Дашков и К°
14. Владимирова, Л.П. Экономика труда [Текст] : Учебник для вузов / Л.П. Владимирова. – М. : НОРМА, 2001.
15. Управление персоналом. Под ред. Базарова Т.Ю., Еремина Б.Л. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ, 2002. — 560 с.
16. Управление проектами: Учебное пособие / Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. / Под общ. ред. И.И. Мазура. — 2-е изд. — М.: Омега-Л, 2004. — с. 664.

Матеріали надійшли 15 грудня 2017 р.